

Tasarruf Nudge'ları Prof. Dr. Zuhal Baltaş

İnsanlar mantıklı olduklarını düşünürler. Ancak kararları bunu doğrulamaktan uzaktır. Çevremizde olup bitenlere bakalım ve kendi deneyimlerimizi hatırlayalım. Hayatımızla ilgili kararlara dönüp baktığımızda zihnimizde pişmanlıklar belirmeye başlar. “Bu yatırımı yapmamalıydım, o elbiseyi almamalıydım, o okulu seçmemeliydik” ve benzeri durumları anımsamak zor olmaz.

Kararı etkileyen I. sistemin; yani hisseden beynimizin temelini sezgiler ve önyargılar oluşturur. I. sistem önyargılı sezgi ile hayata müdahale ederken; otomatik, kontrolsüz, çabasız, çağrışıma dayalı, hızlı, ustaca, örtük (bilinçten uzak), dile getirilmeyen, paralel işleyen (karar-davranış), içine doğan kararı uygular. Bu sistem kişiye uzun vadede yarar sağlayacak kararları zorlaştırır. Kimse kazancını kullanırken ve yönetirken bu özelliklerin kendisini etkilediğini düşünmez. Çünkü bu sistem aynı zamanda verilen kararın beğenilmesini sağlamak için çaba harcar. Önce kendini ve eğer mümkünse diğerlerini de inandıracak fikir ve duygularla zenginleştirilmiş hikâyeler üretir.

Şekil 1. Sezgisel karar kestirme yolu.

Sezgiler ve önyargılar kararları zorlaştırır. Beynin I. sistem baskısı altında ezilmeden II. sistemi kullanabilmek için Kahneman'ın önerilerine kulak verelim: **Sezginizi erteleyin, bilgi toplamayı en yüksek düzeye çıkartın, tedbirsiz iyimserlikten kaçının zira iyimserliğin iyiliği plana bağlıdır, geçmişteki benzer durumu araştırın, premortem sorguyu ihmal etmeyin böylece kararın öldürücü darbesini yaşamadan görebilirsiniz.** Bilişin çift sistemini uygun seçim lehine düzenlemek, davranış değişikliği kuramlarına yeni bir yön verdi. Düşünmemizi yoldan çıkartan kestirme yolları (Şekil 1) uygun davranışa yönelmek için kullanabiliriz. Bu amaçla stratejiler geliştirmek ve nudge tasarımlarıyla kararı olumlu sonuçlara doğru çevirmek mümkün.

İnsanların maddi varlıklarının yönetimi konusunda zorlanmaları onlara kurumsal destek vermek üzere yenilikçi sistemlerin kurulmasına yol açtı. Bireyler ve kurumlar finansal okuryazarlık ötesindeki bu alanın çalışmalarına ilgi duymaktalar.

İmdada chatbot'lar yetişiyor

Yapay Zekâ (AI) ve Makine Öğrenmesi (ML) teknolojisini içinde barındıran chatbot'lar hızla bilgi ve deneyim kazanacağımız diyaloglarla yaşam kalitemizi arttıracak hizmetler sunuyor.

Chatbot'lar her diyalogdan bir şey öğrenmek, farklı tip sorulara uyum sağlamak, yazım hatalarını ve hazırlıksız oldukları soruları anlamak konularında sürekli olarak kendilerini iyileştirebiliyorlar. Doğal dil işleme; Natural Language Processing (NLP) ve doğal dil anlama; Natural Language Understanding (NLU) yapay zekâ teknolojilerini içeriyorlar. Kullanıcılarla karşılığında bir danışman (insan) varmış gibi iletişim kurarak etkileşimde bulunma olanağı sunuyorlar.

Moneye logosu; Multi disiplinler davranış değişikliği tasarruf uygulaması

Moneye bir birikim chatbot'u. Teknoloji olanaklarından ve davranış bilimi kuramlarından faydalanıyor. Moneye 2018'den beri yoğun olarak yürütülen çalışmalarla maddi kaynakları etkin kullanmak isteyenlerin yoldaşı. Bireyin temel özelliklerini dikkate alarak kişiselleştirilmiş deneyim sunuyoruz. Özenle hazırlanan bilgilendirme ve tasarruf nudge'larıyla bütçelerini yönetiyorlar. Kazandıkları yetkinlikler ve motivasyon bütçelerine uygun birikim yapmalarına imkan veriyor. Kimi yıllardır arzuladığı seyahate giderken kimi ev depozitini biriktiriyor veya arabasını alıyor. En önemlisi I. sistemleriyle borç batağında bocalayanlar silkinip düze çıkabilmenin gururunu yaşıyor.